

Šetnje mladih povjesničara iz OŠ Visoka u Splitu kroz vrijeme

Zdenka Biliškov, prof.
Osnovna škola Visoka, Split

Za osobu koja ne može dugo boraviti na istom mjestu, već je skitalački duh stalno nekamo tjera, možete u Dalmaciji čuti da ju se etiketira kao onu kojoj „vrag ne da mira“ ili onu koja „ima crve u svakakvim dijelovima tijela“. Budući da sam tako obilježena još u ranom djetinjstvu, kao što je bilo i za očekivati, ta osobina dolazi do izražaja i u neposrednom radu s učenicima i redovitim radom na terenu.

Smatram da je svrhu nastave povijesti, koju definiramo kao poticanje interesa za proučavanjem prošlosti kod učenika, najlakše i najplodonosnije ostvariti upravo izlaskom iz učionica. Beneficije provođenja izvanučioničke, odnosno terenske nastave na različitim povijesnim lokalitetima i posjetima kulturnim ustanovama grada velike su jer takve aktivnosti pozitivno utječu na razvoj učeničke motivacije, samostalnosti u radu, stajališta, samopouzdanja, mišljenja, vještina, navika i znanja. Korist koja se kroz moju praksu pokazala kao najistaknutija jest da učenici lakše i brže uče onda kad imaju priliku doživjeti iskustveno učenje otkrivanjem u neposrednoj stvarnosti.

Upravo zbog svega gore navedenog već dugi niz godina u OŠ Visoka u Splitu u okviru izvannastavnih aktivnosti vodim skupinu Mladi povjesničari u koju su uključeni učenici od 5. do 8. razreda, i to oni koji pokazuju izražen interes za proučavanje zavičajne kulturne baštine. Ljepše kulise za izvođenje ovakvog tipa izvanučioničke nastave i provođenje učeničkih aktivnosti od „Naljipjeg grada na svitu“ i njegove okolice, Salone, Klisa, Trogira, Sinja, ne bih mogla niti zamisliti...

Često svojim učenicima kažem kako je čitav naš grad jedan veliki muzej, a muzeji njegovo tkivo pa aktivnosti u muzejima provodim svakih nekoliko tjedana ostvarujući ih kroz izvrsnu suradnju s muzejskim pedagogima i suradnicima u muzejima i galerijama. Moram napomenuti da su nam i roditelji od velike pomoći u samoj organizaciji, najčešće nam olakšavajući transport do muzeja i nazad. Cijene svih radionica za učeničke su grupe

simbolične, a vrijeme obilazaka i trajanja radionica dogovorimo unaprijed, ovisno o vlastitim i učeničkim obvezama. Okvirno se planira aktivnost za dva školska sata, no često se zadržimo duže jer dječja znatiželja i mašta također ne miruju.

Kustosi splitskih muzeja rado nas vode u obilasku i upoznaju sa svim eksponatima koje posjeduju, a učenici potom stečena znanja, ali i vlastitu kreativnost izražavaju kroz različite pedagoške i edukativne radionice. Posebno dragocjeni suradnici u radu su nam i muzejski pedagozi koji nam osiguravaju sav potreban materijal i vode pomno osmišljene radionice. Uz malo truda i obilje zabave učenici stvaraju prava remek-djela kojima potom ukrase našu učionicu i prostorije škole. Tako učenici 5. razreda u Muzeju grada Splita izrađuju novac cara Dioklecijana u glini, a po povratku u učionicu rad dovršavamo sušenjem i bojanjem. Učenici 6. razreda u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika izrađuju motive pletera od čačkalica i stiropora ili oslikavaju vlastite vitraje motivima glagoljice.

Učenici 7. razreda u Etnografskom muzeju u Splitu od žice za pranje posuđa, folije i raznih recikliranih materijala izrađuju nakit starih Splitsanki, tremanate, puntapete, brtve, špile, nošnje od pripremljenih tkanina ili škrinje, potleušice sa sinijom i tronošcima, načve, katrige, peke, komine u glini. Učenici 8. razreda u Meštrovićevoj galeriji izrađuju skulpture od gipsa ili crtaju Meštrovićeve djela i sjene u vrtu.

Mnogo zahtjevniju, višepredmetnu terensku nastavu u trajanju od pola dana provodim u suradnji sa svim predmetnim učiteljima i stručnim suradnicima naše škole u sklopu školskog projekta nazvanog Od Palače do grada. Naša je pedagoginja licencirani turistički vodič i svake nam nastavne godine uvelike olakša rad na terenu jer nam unaprijed dogovori vrijeme besplatnih obilazaka povijesnih lokaliteta i posjete riznici splitske Katedrale, krstionici sv. Ivana (Jupiterovom hramu) i kripti sv. Lucije.

Projekt je dio školskog kurikulumu, a cilj je projekta da učenici 6. razreda u sklopu terenske nastave obilaskom Dioklecijanove palače upoznaju razvoj grada Splita od postanka Palače do suvremenog doba s posebnim naglaskom na razvoj srednjovjekovne komune grada Splita. Na ovaj način usustavimo stečena znanja koja su učenici usvojili u 5. i 6. razredu. Terensku nastavu obično provodimo u travnju, a u radu sudjeluju i članovi web-tima, obično učenici 7. i 8. razreda, kao snimatelji ili novinari te školska klapa Maestral.

Kroz interdisciplinarni pristup i povezivanje sadržaja više nastavnih predmeta prije svakog odlaska na ovakav vid terenske nastave predmetni učitelji sve aktivnosti kao i vrijeme njihova trajanja detaljno isplaniraju s jasno određenim odgojno-obrazovnim ciljevima i ishodima koji proizlaze iz predmetnih kurikulumu i međupredmetnih tema. Nakon niza godina provođenja projekta imamo temeljito razrađene aktivnosti za sve nastavne predmete 6. razreda. Naime, predmete koje učenici prema rasporedima trebaju odraditi predviđenog dana u školi, odrade na dan planirane terenske nastave u staroj gradskoj jezgri pa program rada i raspored obilazaka prilagođavamo u suradnji s predmetnim nastavnicima koji sudjeluju u terenskoj nastavi.

Uoči terenske nastave učenici se podijele u grupe s podjednakim brojem sudionika (povijesna, geografska, tehnička, likovna, glazbena, vjeronaučna, turistička skupina koju vode predmetni učitelji stranih jezika, ...) i dobiju različite zadatke i zaduženja, ovisno o njihovim afinitetima i interesima. Istražuju i pripremaju materijale za svoju temu uz pomoć predmetnih učitelja i stručnih suradnika. Prije samog odlaska na terensku nastavu svaka skupina u školi uvježbava pojedinu aktivnost ili izlaganje na terenu, bilo u ulogama izlagača, voditelja određenih aktivnosti ili vodiča na engleskom ili drugom stranom jeziku. Terensku nastavu započinjemo na Rivi pred maketom grada, a potom obilazimo lokacije diljem palače, ovisno o planu rada koji je dogovoren s ostalim predmetnim učiteljima. Naravno, vodeći računa o tome da izbjegnemo gužve i velike grupe turista kojih u Splitu ne manjka.

Na različitim lokalitetima grupe odrađuju aktivnosti ili predstavljaju svoj rad. Obilazak započinjemo na splitskoj Rivi pred maketom grada gdje s radom prva započinje povijesna skupina izlaganjem o etimologiji imena Spalato i najranijoj povijesti grada koju vezujemo uz početke grčke kolonizacije. Aktivnosti pojedinih skupina izmjenjuju se tijekom trajanja terenske nastave pa svaka skupina više puta tijekom dana na za to predviđenim lokalitetima predstavlja svoj rad. Na primjer, povijesna skupina dolaskom pred Bakrena ili Mjedena vrata ponovo predstavlja rezultate svog rada izlaganjem o kulturnoj baštini na svjetskoj listi UNESCO-a, funkciji Dioklecijanovih podruma u prošlosti, izno-

šenjem osnovnih podataka o gradnji termi u Palači, povijesti Peristila, Protirona, Triklinija, krstionice sv. Ivana, odnosno Jupiterovog hrama, carevog mauzoleja, ulica Cardo i Dekumanus,... Turistička skupina učenika (strani jezici) obavlja svoje zadatke tako da učenici u ulozi vodiča izlože tekst koji je pripremila povijesna skupina na engleskom, njemačkom ili talijanskom jeziku prilagođen turističkim obilascima Dioklecijanove palače. Učenici članovi geografske skupine predstavljaju podatke o prirodnom i prostornom kretanju stanovnika tijekom stoljeća, trenutnom broju stanovnika grada, određuju geografski smještaj grada, na različite načine vježbaju snalaženje u prostoru služeći se planom grada, kompasom ili GPS aplikacijama.

Tijekom prolaska kroz podrum Dioklecijanove palače tehnička skupina izlaže o stilovima i načinima gradnje u prošlosti, nosivim konstrukcijama i građevinskim materijalima. Na Peristilu iznenadimo učenike pojavljivanjem cara Dioklecijana kojeg glumi učenik (čije ime čuvamo u tajnosti) i pozdravi okupljene s Protirona odjeven u purpur i okićen lovorovim vijencem. Kao pravi podanici, svi se poklonimo caru.

Ulaskom u katedralu sv. Dujbe (službenog imena katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije) likovna skupina izlaže o romaničkim vratnicama Andrije Buvine, korskim klupama, umjetničkim djelima u toj katedrali i riznici, plošnom prikazu likova na krstionici i kipu sv. Ivana Krstitelja u splitskoj krstionici te Meštovićevom remek-djelu Grguru Ninskom, a nakon prolaska kroz ulicu Cardo učenici olovkom crtaju Zlatna vrata Dioklecijanove palače.

Glazbena skupina upoznaje ostale učenike s izgledom i načinom rada orgulja u katedrali, a kako bismo bolje uočili boje i zvukove orgulja, učenica ili učenik odsviraju na orguljama djelo pripremljeno u suradnji s učiteljicom glazbene kulture. U rad glazbene skupine uključena je i školska klapa Maestral. Njegujući tradiciju klapskog pjevanja u Dalmaciji, klapa Maestral zapjeva nam u prostoru Vestibula, ispod Ure ili na splitskoj Pjaci.

Vjeronaučna skupina podsjeti učenike na štovanje kulta boga Jupitera u doba cara Dioklecijana, mučenike sv. Dujma i sv. Anastazija, proces pokrštanja Hrvata, ulogu Grgura Ninskog i održavanje Crkvenih sabora u Splitu 925. g. i 928. g.

Članovi matematičke skupine obavljaju svoje aktivnosti poput izračunavanja površine Peristila, opsega Triklinija ili površine postolja kipa Marka Marulića gdje računaju površinu pravokutnika uz pomoć laserskog metra ili metar trake.

Učenici u skupini hrvatskog jezika realiziraju svoj rad na Voćnom trgu kod kipa Marka Marulića gdje izlažu o Ocu Hrvatske Književnosti te čitaju i analiziraju odabrane ulomke iz „Judite“. Kod kipa Grgura Ninskog prisjetimo se borbe za glagoljicu, a u splitskom Đardinu, kraj urezanih stihova Tina Ujevića, recitacijama odaju počast našem pjesničkom velikanu.

Evaluaciju odrađene terenske nastave provodimo na različite načine i u više etapa. Po završetku obilaska svih lokaliteta i predavljanja rada svih skupina okupimo se u Trikliniju – Dioklecijanovoj blagovaonici gdje učenici popunjavaju upitnik o dojmovima s terenske nastave i radni listić kako bismo uradili rekapitulaciju nastave, a provode ga svi predmetni učitelji koji su tog dana bili uključeni u integriranu nastavu. Nakon provedene aktivnosti, po povratku u školu, učenici dobivaju ocjene iz različitih predmeta na temelju izvedbe tijekom terenske nastave i uradaka nakon terenske nastave u školi.

I za kraj, najbolje likovne uratke fotoskupine i likovne skupine, pisane radove novinara i članova web-tima izložimo na školskim panoima i objavljujemo na web-stranici škole i Facebook stranici škole.

Na vrlo sličan način u suradnji s predmetnim kolegama provodim i terensku nastavu u antičkoj Saloni s učenicima 5. razreda ili na Klisu s učenicima 7. razreda, gdje ih redovito oduševljavaju članovi Povijesne postrojbe kliških uskoka. Ti dični čuvari Klisa i Dalmacije uvijek nas rado ugoste u ulogama vodiča, edukatora, ali i trenera mačevanja i baratanja lukom i strijelom.

Nebrojene su mogućnosti koje naš zavičaj i kulturne ustanove nude i trebali bismo ih iskoristiti bez zadržke. Turistička se ponuda u našem gradu stalno obogaćuje i prilagođava novim generacijama. Virtualna je stvarnost jezik novih generacija, zanimljiva je i edukativna, a pojavila se kao turistička novost u Splitu unazad dvije godine. U sklopu sata razrednika otišli smo pogledati prvi 3D animirani film o Dioklecijanu i nastanku Palače. Kroz VR 360 naočale rob Severin poveo nas je u obilazak carskih odaja i vratio u davnu 305. godinu. Oduševio nas je ovaj originalan način poučavanja povijesti koji otvara potpuno novu perspektivu prema pristupu i prezentaciji kulturno-povijesne baštine.

Vjerujem da bi vam navedeni primjeri provođenja terenske nastave mogli poslužiti kao inspiracija za provedbu terenske nastave u vlastitom mjestu ili gradu. Uz ponešto truda i rada prilikom osmišljavanja i organiziranja terenske nastave, koje zrnice kreativnosti i puno zabave, mogu se u rad uključiti svi učenici, ali i učitelji koji na ovaj način imaju priliku ostvariti vrijedne i plodonosne suradnje. Zajednički rad izvan škole potiče radost otkrivanja, istraživanja i stvaranja, utječe na stvaranje kvalitetnih odnosa unutar odgojno-obrazovne ustanove i dovodi do onog primarnog cilja izvanučioničke nastave, a to je učenje otkrivanjem u neposrednoj životnoj stvarnosti.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Biliškov, Z. (2023). Šetnje mladih povjesničara iz OŠ Visoka u Splitu kroz vrijeme. *Poučavanje povijesti*, II(1), 140–143.